

De defederalisering van justitie

Enkele mogelijke scenario's

*Stefan Sottiaux en
Arvid Rohtus*

Defederalisering van justitie

1) Begripsomschrijving: justitie én handhaving

2) Huidige situatie => om twee redenen merkwaardig:

Botst met duale uitgangspunten

Uitzonderlijk vanuit rechtsvergelijkend perspectief

3) Huidige situatie => knelpunten, beleidsmatig en juridisch technisch

4) Mogelijke scenario's

Begripsomschrijving: justitie én handhaving

- 1) Wetgevende bevoegdheid: burgerlijk recht, handelsrecht, strafrecht, gerechtelijk recht
- 2) Rechterlijke bevoegdheid: hoven en rechtbanken, administratieve rechtscolleges, Raad van State, Grondwettelijk Hof
- 3) Uitvoerende bevoegdheid: strafuitvoering, strafrechtelijk beleid, veiligheidsbeleid (incl. politie en openbare orde)

Huidige situatie

Unitair justitie- en handhavingsapparaat ⇔ duale uitgangspunten
Belgisch federalisme (verticaliteitsbeginsel)

“on ne trouve donc ni une exclusivité, ni une égalité, ni une autonomie aussi poussées qu’en Belgique” (Dumont)

⇔

“Een decreet is maar zo sterk als haar afdwingbaarheid, en dit laatste aspect ligt in handen van de federale overheid. De exclusieve bevoegdheden van de deelstaten zijn dus toch niet zo exclusief”

(Landuyt)

Huidige situatie

Unitair justitie- en handhavingsapparaat ⇔ rechtsvergelijking

- parallelle gerechtswezens (o.a. VSA, Latijns Amerikaanse landen, Australië)
- geïntegreerde gerechtswezens (o.a. Duitsland, Canada, India en Zwitserland)
- politie en veiligheid (lokale ⇔ federale politie)
- strafuitvoering en gevangeniswezen

Argumenten voor en tegen

Argumenten voor defederalisering:

- Heterogeniteit van de beleidspreferenties
- Subsidiariteits- en democratiebeginsel
- Nieuwe dynamiek en investeringen
- Gebrekkige handhaving decreten
- Homogene bevoegdheden

Argumenten tegen defederalisering:

- Eenheid en coherentie
- Schaalvoordelen
- Externaliteiten
- Homogene bevoegdheden

Mogelijke scenario's

Defederalisering van justitie: mogelijke scenario's

- 1) Niet één, maar talloze mogelijke scenario's
- 2) Eenheid en autonomie
- 3) Punctuele hervorming vs. systeemhervorming

Puncutele hervorming vs. systeemhervorming

Mogelijke punctuele hervormingen:

- Gevangeniswezen/strafuitvoering
- Specifieke deelstatelijke administratieve rechtscolleges
- Bevoegdheid voor lokale politie
- Benoeming rechters Grondwettelijk Hof
- ...

Systeemhervorming:

- Hoven en rechtbanken
- Wetgevende bevoegdheid voor 'klassieke rechtstakken'
- Veiligheidsbeleid
- ...

Wetgevende bevoegdheid:

- Noodzakelijk? Althans voor autonoom justitiebeleid
- Eventueel onderscheid materieel recht – formeel recht
- Rechtseenheid kan ook op deelstatelijk niveau

Algemene wetgevende bevoegdheid:

- Federale overheid behoudt bijzondere bevoegdheid
- Uitzondering 1: bepaalde misdrijven (terrorisme, drugshandel, georganiseerde misdaad), juridische beroepen ...
- Uitzondering 2: erkenningsregels en interdeelstatelijke rechtssituaties
- Uitzondering 3: taalwetgeving gerechtszaken

Systeemhervorming gerechtswezen in grote lijnen

Federale overheid blijft bevoegd voor o.m.

- Hof van Cassatie, Raad van State, Grondwettelijk Hof
- Eventueel specifieke rechtbanken (bv. federaal strafrecht) en administratieve rechtscolleges (RvV)
- Federaal parket, federale politie, staatsveiligheid, douane, ...

Deelstaten (gemeenschappen/gewesten/4 deelstaten in ‘unie van ...’)

- Hoven en rechtbanken tot en met tweede aanleg; eventueel administratieve rechtscolleges eerste aanleg
- Openbaar Ministerie
- Strafuitvoering (met inbegrip van gevangeniswezen)
- Lokale politie

Defederalisering van justitie: slotbemerkingen

- 1) Niet eenvoudig, maar niet onmogelijk
- 2) Eenvoudiger in 'unie van vier deelstaten'
- 3) Uniek, maar niet ongezien